

ابن سينا

www.ketab.ir

مجموعه مقالات تفسیری و انتقادی

دیمیتری گوتاس، استیفن من، رابرت ویزنوووسکی
دگ نیکولاس هسه و دیگران / گردآوری پیترا دامسون

ترجمه احمد عسگری و همکاران

عنوان و نام پدیدآور: ابن سینا: مجموعه مقالات تفسیری و انتقادی/دیمیتری گوتاس... [و دیگران]; گردآوری
[اصحیح: ویراستار] پیتر آدامسون; ترجمه احمد عسگری و همکاران; ویراستار ایمان خدافرد.
مشخصات نشر: تهران: ترجمان علوم انسانی; بنیاد علمی و فرهنگی بوعلی سینا، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۵۳۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۹۱۸۹-۹

یادداشت: عنوان اصلی: Interpreting Avicenna: critical essays, 2013.

موضوع: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق.
شناسه افزوده: آدامسون، پیتر، ۱۹۷۲ - م.، ویراستار
شناسه افزوده: عسگری، احمد، ۱۳۵۵ - م. مترجم
Adamsom, Peter
شناسه افزوده: بنیاد علمی و فرهنگی بوعلی سینا
رده بندی کنگره: BBR۵۶۹
رده بندی دیویی: ۱۸۹/۱
شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۷۸۲۲۴

ابن سینا

مجموعه مقالات تفسیری و انتقادی

گردآورنده: پیتر آدامسون
نویسندگان: دیمیتری گوتاس، استیفن من، رابرت ویزنوووسکی، دگ نیکولاس هسه، آموس
برتولاچی، پیتر آدامسون، دیوید گارمن، توفی استریت، دبورال. بلک، جان مک گیتیس،
پیتر ای. پورمن، گد فرویدنتال و ماریو پیتا
سرپرست ترجمه: دکتر احمد عسگری (عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی)
ناشر: ترجمان علوم انسانی، بنیاد علمی و فرهنگی بوعلی سینا
سر ویراستار: علی کریمی
مقابله کنندگان با متن اصلی: ایمان خدافرد، مهدی گلزاری، مصطفی مقدسی
میلاد اعظمی مرام، سجاد امیرخانی، علی کریمی
ویراستار: ایمان خدافرد
نمونه خوان: فاطمه وزیری
طراح جلد: حمید اقدسی یزدلی
صفحه آرا: محمد ساسانی
چاپ: زیتون
نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰
شمارگان: ۷۰۰ نسخه

این اثر ترجمه‌ای است از:

Interpreting Avicenna

Critical Essays

Edited by Peter Adamson

Cambridge University Press, 2013

این کتاب با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ
و ارشاد اسلامی به چاپ رسیده است.

پست الکترونیکی: tarjoman.nashr@gmail.com

فروشگاه اینترنتی: www.tarjomaan.shop

حقوق چاپ و نشر در تمام قالب‌ها اعم از کاغذی،
الکترونیکی و صوتی انحصاراً برای انتشارات ترجمان علوم
انسانی و بنیاد علمی و فرهنگی بوعلی سینا محفوظ است.

فهرست

۹	مقدمه سرپرست ترجمه
۱۳	مقدمه
	پیترا دامسون • ترجمه احمد عسگری
۲۳	پی‌نوشت‌ها
۲۵	منابع و مأخذ
۲۷	[۱] زندگی و زمانه ابن سینا: حمایت و تعلیم در قرون وسطای اسلامی دیوید سی. رایزمن • ترجمه شایان الهامی خراسانی
۵۱	پی‌نوشت‌ها
۵۷	منابع و مأخذ
۵۹	[۲] برنامه فلسفی ابن سینا دیمیتری گوتاس • ترجمه علیرضا محقق
۸۵	پی‌نوشت‌ها
۸۹	منابع و مأخذ
۹۳	[۳] زندگی ابن سینا تونی استریت • ترجمه علیرضا محقق
۱۲۵	پی‌نوشت‌ها
۱۲۹	منابع و مأخذ
۱۳۱	[۴] یقین، توجیه و اصول معرفت در معرفت‌شناسی ابن سینا دبورا ال. بلک • ترجمه امید نوریان
۱۵۷	پی‌نوشت‌ها
۱۶۳	منابع و مأخذ
۱۶۷	[۵] خوش‌بینی معرفت‌شناختی ابن سینا دگ نیکولاس هسه • ترجمه فرهاد تراز
۱۸۱	پی‌نوشت‌ها
۱۸۵	منابع و مأخذ
۱۸۷	[۶] اندیشه‌های غیراستدلالی در شرح ابن سینا بر اثولوجیا پیترا دامسون • ترجمه فرهاد تراز
۲۱۱	پی‌نوشت‌ها
۲۱۷	منابع و مأخذ

- ۲۲۱ [۷] فلسفه طبیعی ابن سینا
جان مک‌گینیس • ترجمه سینا سالاری خرم
- ۲۴۷ پی‌نوشت‌ها
- ۲۵۱ منابع و مآخذ
- ۲۵۳ [۸] ابن سینا و کاریست طب، معرفت‌شناسی و فیزیولوژی حواس باطنی
پیترای. پورمن • ترجمه روح‌الله فدایی
- ۲۷۳ پی‌نوشت‌ها
- ۲۷۷ منابع و مآخذ
- ۲۸۱ [۹] الهیات ابن سینا
استیفن مین • ترجمه احمد عسگری
- ۳۱۵ پی‌نوشت‌ها
- ۳۲۷ منابع و مآخذ
- ۳۳۱ [۱۰] از واجب الوجود تا خدا
پیتر آدامسون • ترجمه امید نوریان
- ۳۵۷ پی‌نوشت‌ها
- ۳۶۱ منابع و مآخذ
- ۳۶۳ [۱۱] ماهیت و وجود در قرن‌های یازدهم و دوازدهم
در شرق جهان اسلام: طرحی کلی
رابرت ویزنوسکی • ترجمه یاسر خسروی‌زاده
- ۳۸۷ پی‌نوشت‌ها
- ۳۹۳ منابع و مآخذ
- ۳۹۷ [۱۲] مواجهه جهان اسلام با ابن سینا
رابرت ویزنوسکی • ترجمه سینا سالاری خرم
- ۴۲۵ پی‌نوشت‌ها
- ۴۲۹ منابع و مآخذ
- ۴۳۳ [۱۳] مواجهه فرهنگ‌های یهودی با ابن سینا در شرق و غرب
گد فرویدنتال و مائورو ژنتا • ترجمه ایمان خدافرد
- ۴۶۵ پی‌نوشت‌ها
- ۴۷۱ منابع و مآخذ
- ۴۷۷ [۱۴] مواجهه فرهنگ لاتین قرون وسطا با ابن سینا
آموس برتولاچی • ترجمه پوران رحیمی
- ۵۰۷ پی‌نوشت‌ها
- ۵۱۵ منابع و مآخذ
- ۵۲۷ نمایه اشخاص و آثار
- ۵۳۳ نمایه مفاهیم

مقدمه سرپرست ترجمه

در ایران، سنت فلسفی از طریق تدریس و تعلیم برخی کتب فلسفی کلاسیک از قبیل الشفاء و الأفسار و عده‌ای از متون دیگر به طور مستمر در جریان بوده است و بر همین مبنا، دائماً محققین و اساتید بنامی در حوزه فلسفه سنتی داشته‌ایم. این سنت تعلیم و تدریس امکان شناخت و درک بسیار پراهمیتی را از آنچه امروزه تحت عنوان فلسفه اسلامی (یا گاهی فلسفه عربی) خوانده می‌شود در اختیار جامعه ما قرار می‌دهد. اما در مطالعات آکادمیک و دانشگاهی جدید در غرب نیز حدود یک قرن است که جریان فلسفی در عالم اسلام مورد مطالعه قرار گرفته است. طبعاً منظر مستشرقین و مبادی، اسلوب و اغراض مطالعات غربی تفاوت‌هایی اساسی با روش مطالعه سنتی دارد. در خصوص ارزش و اعتبار این مطالعات

۱. اصطلاح فلسفه اسلامی یا فلسفه عربی اصطلاحی متأخر است. این اصطلاح نخست توسط محققین غربی به کار گرفته شد، اما در سابقه فلسفی ما چنین مفهومی وجود نداشته است. یعنی فلاسفه اسلام فلسفه در دوره اسلامی را به صورت فلسفه‌ای با هویت واحد و مستقل در مقابل فلسفه یونان تصویر نمی‌کردند (برخلاف آنکه می‌بینیم نظام‌های فلسفی را از هم متمایز می‌کردند؛ مثلاً فلسفه مشاء در مقابل فلسفه اشراق). نزد ایشان فلسفه بیشتر هویتی محض داشت که در دوره‌های مختلف نزد فلاسفه مختلف ظهور کرده است. کسانی چون ملاصدرا گاهی اصطلاح فلاسفه الاسلام را ذکر کرده‌اند که باز منظورشان فلاسفه در دوره اسلامی است. به طرز کلی، این تعبیر هیچ‌یک جامع و مانع نیستند و بیشتر به جهت عملی و برای تسهیل تقسیم‌بندی تاریخی و تمدنی به کار می‌آیند. در این مجموعه این اصطلاحات مطابق متن انگلیسی به کار رفته است.

نه به آسانی می‌توان حکم کرد و نه اساساً حکمی واحد دارد، لکن به نظر ما، بدون ملاحظه و مطالعه آثار تحقیقی که در غرب درخصوص فلسفه در عالم اسلام صورت گرفته است، کار فلسفی درحال حاضر چنددان مطلوب و مثمر نخواهد بود، زیرا اولاً نیازمند روش‌های فلسفی‌ای هستیم که متناسب با نگاه جدید به فلسفه و تاریخ فلسفه است (مثلاً مطالعات فلسفی جدید غالباً مستلزم نگاه تاریخی است، یعنی یک نظام فلسفی و فیلسوفی خاص در جریان تاریخ فلسفه مورد نظر و ملاحظه قرار می‌گیرد)؛ ثانیاً از حیث منابع و نسخ و متون، که مبادی تحقیق و تحلیل فلسفی هستند، آن‌ها در وضع بهتری قرار دارند؛ ثالثاً مطالعات ایشان (که مبتنی است بر روش‌های جدید و منابعی که برای ایشان مهیاست) بعضاً از حیث محتوا قابل اعتنا و روشنگر است.

از میان فلاسفه دوره اسلامی ابن سینا وضعی متمایز دارد، از این جهت که اولاً، علی‌رغم سیطره و غلبه فلسفه ملاصدرا و حکمت متعالیه بر حوزه‌های تدریس فلسفی در ایران، همچنان فلسفه ابن سینا و آرا و آثار وی تعلیم و تدریس می‌شود؛ ثانیاً، در بین فلاسفه دوره اسلامی، ابن سینا در زمره کسانی است که در تحقیقات غربی بیشترین توجه به ایشان بوده است و ادبیات تحقیقی معتنا بهی درخصوص این حکیم حاصل است. از این رو، به همراهی و حسن قبول دوستانی از اهل فلسفه قصد آن کردم که مجموعه‌ای از مقالات در باب ابن سینا را به فارسی ترجمه کنیم و اگر توفیقی حاصل شود مجموعه‌ای درخصوص فارابی و ابن رشد نیز انجام خواهد گرفت.

مجموعه‌ای که ترجمه فارسی آن تقدیم اهل فلسفه می‌شود، دراصل، مشتمل بر دوازده مقاله است که حوزه‌های مختلف تفکر ابن سینا را به بحث گذاشته و به تفسیر و نقد پرداخته و یا گزارشی ارائه کرده است. این مجموعه نه کاملاً تحقیقی است و نه صرفاً گزارشی، بلکه تلفیقی از هر دو است. مقالاتی می‌یابیم که جنبه تحقیقی آن غلبه دارد و در واقع مطالعات سینوی را ارتقا داده است. در برخی مقالات، هم گزارشی از حدود موضوع مورد تحقیق و مطالعات مربوط ارائه شده و هم حرفی جدید بیان شده است. همچنین در برخی مقالات جنبه گزارشی غلبه دارد. قابل ذکر است که در ترجمه این مجموعه دو تغییر نسبت به متن انگلیسی اعمال شد. اول آنکه ترتیب مقالات در مواردی تغییر کرد، یعنی مقالات ششم و هفتم (از مجموعه انگلیسی) را بر مقالات چهارم و پنجم مقدم کردیم. ثانیاً دو مقاله نیز بر این مجموعه افزودیم

(مقالات ۶ و ۱۱ در ترجمه حاضر). بدین ترتیب، سیر این مجموعه چنین است: ابتدا حیات، زمانه و برنامه فلسفه ابن سینا بحث شده است و سپس وارد بحث قیاس می شویم که بحثی مربوط به صورت استدلال است. لذا، پس از آن، به جای مقالات مربوط به فلسفه طبیعی و طب (مطابق مجموعه انگلیسی)، مقالات مربوط به معرفت‌شناسی را قرار دادیم و آن را با مقاله آدامسون در خصوص تفکر غیراستدلالی تکمیل کردیم. آنگاه مباحث مربوط به فلسفه طبیعی قرار دارد و بعد از آن بحث از الهیات و مابعدالطبیعه آمده است. در این قسمت، مقاله ویزنوووسکی در خصوص تاریخ تمایز وجود و ماهیت را افزودیم. در قسمت آخر، در طی سه مقاله، مواجهه با ابن سینا در سه حوزه اسلامی، مسیحی و یهودی بحث شده است.^۱

قضاوت در خصوص محتوای مقالات و نیز کیفیت ترجمه با مطالعان و صاحب‌نظران خواهد بود. مع‌هذا رجا دارم این مجموعه هم مقبول اهل نظر شود و هم برای دانشجویان علاقه‌مند به ابن سینا مفید باشد. با توجه به اینکه از یک طرف مقالات توسط اشخاص مختلف نوشته شده است و از طرفی مترجمین نیز مختلف هستند، قصد نداشتیم تالحن نثر فارسی را یکدست کنیم. مع‌هذا تلاش شده است، حتی المقدور، در عین حفظ سلاقی مختلف، با اعمال برخی قواعد کلی در ترجمه و ویراستاری، متنی دقیق و در عین حال روان ارائه شود. در این راستا، با مساعی گروه ویراستاری، هم ترجمه با متن اصلی مقابله و تطبیق داده شد و هم اعلام و اصطلاحات هماهنگ و یکدست گردید.

فریضه ذمه خود می‌دانم اولاً از دوستان و عزیزانی که ترجمه مقالات این مجموعه را بی‌مزد و منت تعهد کردند و به انجام رسانیدند تقدیر نمایم و ثانیاً سپاسگزاری کنم از ایمان خدافرد، علی کریمی، مهدی گلزاری، مصطفی مقدسی، میلاد اعظمی مرام، و سجاد امیرخانی به جهت مقابله نهایی ترجمه با متن انگلیسی و باز از ایمان خدافرد به جهت ویراستاری صوری و زبانی این مجموعه و نیز از مجموعه انتشارات ترجمان به جهت طبع و نشر اثر. مضاف بر آن، عاجلاً از همه صاحب‌نظران و علاقه‌مندان فلسفه که نظرات خود را بیان کنند و خطاها و سهوهای این ترجمه را متذکر شوند قدردانی می‌نمایم.

احمد عسگری

اسفند ۱۳۹۹ هجری شمسی

۱. بنابراین نظر ناشر، ترجمه و نیز ترتیب جدید مقالات به ویراستار مجموعه انگلیسی اطلاع داده شد.